

Natuurdagboek

2 mei 2024

**Vuurjuffer
vol verlangen**

Op de vensterbank zit een rode waterjuffer. Volgens mij is het een mannetjesjuffer. Hij kijkt uit het raam. Het is een nog maar net geplaatst HR++-raam, maar dat zal de juffer waarschijnlijk koud laten. Juffers die voor het raam zitten en door het raam kijken willen meestal naar buiten. Maar naar buiten gaan, lijkt voor insecten een stuk lastiger dan naar binnen gaan. Ze voelen kennelijk niet aan tochtstromen waar ze een opening kunnen verwachten.

Wij zijn uiteraard bereid de juffer buiten te zetten. Het is een vuurjuffer, te herkennen aan het rode lijf. Juffers zijn kleine libellen. Vuurjuffers zijn onze algemeenste niet blauwe juffers. Dat geldt zeker eind april-begin mei, wanneer de lantaarntjes, variabele juffers, watersnuffels en azuurjuffers nog op gang moeten komen.

Vuurjuffers zijn er altijd vroeg bij, ze zijn de eerste juffers die uit hun geboortewater kruipen. Dat geboortewater dient begroeid te zijn. Ze kunnen het daar onder water tot wel drie jaar als larve uithouden, maar zijn vaak al na één of twee jaar klaar voor hun metamorfose. Net als kevers en vlinders zien ze er als larve heel anders uit dan als imago, zoals dat heet.

Als ze hun tijd als onder water levende larve gehad hebben, klimmen vuurjuffers tegen een water- of oeverplant op en gaan ze op enkele centimeters tot decimeters hoogte zitten wachten. Hun huid barst open en anders dan bij de eerdere onderwatervervellingen komt er geen grotere kopie tevoorschijn, maar een juffer. Die warmt en pompt zich op, tot zijn of haar vleugels strak staan en ze haar eerste vlucht maakt. Dat uit de huid barsten heet uitsluipen.

In onze tuin is een kleine vijver met waterplanten en begroeide oevers, dus daar zal de vuurjuffer vast en zeker uitgeslopen zijn. Hij mag in huis natuurlijk best muggen vangen, maar hij blijft toch verlangend door het raam zitten kijken. We pakken hem dus op en laten hem buiten vrij.

Koos Dijksterhuis

FOTO KOOS DIJKSTERHUIS

Snuffelgevaar

Dierenartsen krijgen steeds vaker honden op hun spreekuur met harde grasaren in huid, neus of luchtwegen. Die 'kruipen' omhoog en kunnen zelfs dodelijk zijn.

**Hondenbezitters,
pas op voor
'kruipertjes'**tekst **Rob Buiter**

Woozle, de wollige Irish Doodle van Sylvia Huisman uit Almere, was nog maar een pup

van drie maanden oud toen het misging. "Ik liep in juni in de buurt te wandelen, toen hij ineens heel raar ging snuiven en paniekerig met zijn kop ging schudden. Ik had mij voordat we aan een hond begonnen goed ingelezen en had ook al eens over het probleem van grasaren gelezen. Nou, ik zag zo'n grasaar zo zijn neus inkruipen! Het ging zo snel dat ik hem er niet meer uit kon trekken", herinnert Huisman zich.

Bij de dierenarts waar Huisman direct naartoe reed, werd de hond met voorrang behandeld. "Hij werd onder narcose gebracht en alleen met een heel lange tang kon de dierenarts een stukje grasaar, helemaal bovenin de neusholte eruit trekken. Het lijken wel torpedo's, zo snel als die aren naar boven kruipen. Dit had heel anders kunnen aflopen."

De ervaring van Woozle en zijn baasje is niet uniek. Op veel plekken snuiven honden harde stukjes grasaar in, of krijgen ze stukjes in de dunne huid tussen hun tenen of in hun oren. De aren van verschillende grassoorten hebben niet alleen lange haren, maar ook microscopisch kleine weerhaakjes, waardoor ze maar één kant op kunnen. Voor de planten heel handig, want zo reizen ze mee in vachten van dieren of op sokken van wandelaars naar nieuwe groeiplekken. Voor veelvuldig snuffelende honden is het vervelender, wanneer die aartjes de neus- of andere holten binnendringen. Want daar bestaat maar één route: verder naar binnen!

Een bescheiden rondgang langs de Nederlandse dierenartsenpraktijken door

Een hond leeft zich uit in een natuurgebied in Breda. FOTO ERALD VAN DER AA, ANP

stichting De Koninklijke Hondenbescherming, leert dat het probleem groter aan het worden is. Een enquête onder twintig willekeurige dierenartsenpraktijken extrapoleerde de stichting tot 'jaarlijks enkele duizenden gevallen in Nederland' waarbij de dierenarts ingeschakeld moest worden.

De Wageningse dierenarts Sandra Stokvis beaamt: "We zien dit probleem inderdaad steeds vaker. In het bloeiseizoen van de grassen soms wel drie op een dag. Het is vooral heel vervelend wanneer je honden onder narcose moet brengen om die aren te verwijderen, of wanneer je een operatie moet uitvoeren om stukjes tussen de tenen weg te snijden."

Leverabces

In heel uitzonderlijke gevallen kan een grasaar zelfs fataal worden, vertelt Stokvis. "Ik ken een geval van een collega, waarbij een grasaar was opgegeten en via de maagwand naar de lever was gekropen. Die hond is uiteindelijk aan een leverabces overleden. Het zou zomaar kunnen dat grasaren vaker de oorzaak zijn van onverklaarde sterfgevallen van honden of katten, al denk ik dat het over het algemeen wel opgemerkt wordt. Zeker wanneer een hond zo'n stukje aar opsnuift, houden ze niet op met niezen. Maar ik ken ook wel gevallen van honden of katten die een oog verliezen, doordat er een klein stukje grasaar is ingekropen."

"Ondanks deze verontrustende voorbeelden, is het probleem nog steeds niet heel breed bekend onder hondenbezitters", zegt Eefje Arts van de Hondenbescherming. "Zelfs binnen onze stichting waren sommige collega's zich er nog niet echt bewust van."

De Hondenbescherming is een stichting die al meer dan een eeuw terug werd opgericht, destijds om het gebruik van de hond als trekdier uit te bannen. Tegenwoordig probeert de stichting de honden ook op alle andere denkbare manieren te beschermen. "We willen dus ook vooral bewustwording creëren voor de mogelijke gezondheidsschade die 'kruipertjes' en andere grassoorten met harde aren met weerhaakjes kunnen veroorzaken bij honden", zegt Arts. "Zoals

je jezelf op teken zou moeten controleren als je door het hoge gras hebt gelopen, zo zou je ook de vacht en de pootjes van je hond moeten checken als die los heeft gelopen in het hoge gras."

Daarnaast wijst de stichting ook op een andere eigen verantwoordelijkheid van hondenbezitters. "Dit soort grassen gedijt goed bij voedselrijke omstandigheden. En als er nou iets voedselrijk is, dan is dat hondenoep. Ruim de poep van je hond dus op, om te voorkomen dat op die plekken ook kruipertjes gaan groeien", zegt Arts.

Om het probleem bredere bekendheid te geven, heeft de Hondenbescherming ook contact gezocht met de plantenonderzoekers van Floron. Net als de dierenartsen,

'Het lijken wel torpedo's, zo snel als die aren naar boven kruipen. Dit had heel anders kunnen aflopen.'

zien zij ook een toename van planten als het kruipertje en de ijle dravik, wat twee notoire boosdoeners zijn die in de zomer harde aren maken met weerhaakjes. "Zeker de ijle dravik zien wij de laatste jaren in onze vaste tellingen toenemen", zegt Leonie Tijsma van Floron. "Sinds de jaren zeventig komt die grasoort tegenwoordig ruim de helft meer voor." Zowel het kruipertje als de ijle dravik groeit in het hele land. Alleen in Noordoost-Nederland komen de soorten iets minder algemeen voor, hoewel ze inmiddels ook daar sterk toenemen.

Voor de plantenonderzoekers valt de noodkreet van de hondenbeschermers mooi samen met hun eigen pleidooi voor een meer ecologisch bermbeheer. "Deze warmteminnende grassen gedijen ook goed bij voedselrijke omstandigheden. Die vind je

niet alleen op plekken waar hondenoep blijft liggen, maar dankzij de enorme neerslag van stikstof en klimaatopwarming op veel meer plaatsen in de Nederlandse natuur. Door planten op het juiste moment te maaien en het maaisel af te voeren, kun je na verloop van tijd die voedselrijkdom in de natuur een beetje afbouwen", zegt Tijsma. Zij waarschuwt wel dat dit geen kwestie is van 'een paar maandjes maaien'. "Het duurt echt meerdere jaren voor je de omstandigheden voor deze grassoorten écht minder gunstig kan maken. Maar uiteindelijk profiteren daar veel meer dieren van, niet alleen honden. Ecologisch bermbeheer is ook gunstiger voor veel soorten insecten."

De Hondenbescherming is blij met de steun van de plantenonderzoekers. Tegelijk wil de stichting voorkomen dat de 'schuld' voor dit probleem nu bij de bermbeheerders komt te liggen. "We roepen echt niet op om nu ineens drastisch overal te gaan maaien, ten koste van de biodiversiteit. Maar als er in de zomermaanden, wanneer het probleem het grootst is, meer ecologisch beheer kan worden, zou dat op de langere termijn hopelijk kunnen helpen", zegt Arts.

Losloopgebied

'In het veld' blijken niet alle hondenbezitters zo genuanceerd. Dat ervaart Rogier Veldhuisen, beheerder op het landgoed Groenendaal in Heemstede, waar een groot deel van het bos is gereserveerd als losloopgebied voor honden. "Vorig jaar kregen we bijvoorbeeld een officiële schriftelijke klacht van twee hondenbezitters, die vonden dat wij een stuk van het bos met deze grassen preventief moesten maaien. Ik snap dat het vervelend zou zijn als jouw hond een probleem krijgt met zo'n opkruipende grasaar. Maar ondanks dat dit losloopbos hondenbezitters uit de wijde omgeving trekt, heb ik nooit gehoord dat honden hier dit soort problemen hebben opgelopen."

Veldhuisen denkt ook dat het vooral aan de beleidsmakers is om hier al dan niet iets aan te doen. "In mijn geval is dat de gemeenteraad, die een beheerplan voor dit natuurgebied vaststelt. Maaien en afvoeren is in een bos dat zwaar wordt overbemt met

hondenoep onbegonnen werk. Maar zelfs dan blijft de natuur vol risico's, van scherpe takken die honden in de bek kunnen krijgen tot giftige paddenstoelen waar ze ziek van kunnen worden."

De Hondenbescherming is ondertussen vastbesloten om het probleem van de kruipertjes en de andere grassen-met-weerhaakjes hoger op de agenda te krijgen bij de terreinbeheerders en beleidsmakers. Arts: "Binnenkort organiseren we een voorlichtingsbijeenkomst voor gemeentebesturen, waar we mensen in ieder geval bekend willen maken met het probleem en waarbij we ze willen oproepen om gebieden ecologischer te beheren en maaisel met voedingsstoffen af te voeren."

'Ik ken een geval waarbij een grasaar was opgegeten en via de maagwand naar de lever was gekropen'

Woozle, de Irish Doodle van Sylvia Huisman, maakt het overigens allang weer uitstekend. "Van april tot september probeer ik nu 'grasvrije wandelroutes' te zoeken", zegt zijn baasje. "En ik blijf ook goed controleren, maar dat is soms lastig met zo'n langharige hond als een Irish doodle."

Ook Huisman roept gemeenten op om op het risico van bepaalde grassen te letten. "Uitgerekend het pad voor mijn dierenartsenpraktijk staat 's zomers ook vol met uitgebloeide grassen. Toen de dierenarts vroeg of de gemeente dat wilde maaien, weigerden ze dat. En als hij het zelf zou maaien, dreigden ze met een boete. Gelukkig is dat zo ver niet gekomen, maar het zou wel helpen als gemeenten wat minder in procedures zouden denken en wat meer in praktische oplossingen."